

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 8 oktober 1997 beslutat bereda socialutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 1997/98:1 Budgetpropositionen för 1998 jämte motioner i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 1998, utgifternas fördelning på utgiftsområden samt preliminär fördelning för åren 1999 och 2000 i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Socialutskottet begränsar sitt yttrande till förslagen rörande utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg i propositionen samt motionerna Fi206 (m), Fi218 (c), Fi212 (fp), Fi220 (v), Fi219 (mp) och Fi215 (kd) såvitt motionerna rör detta utgiftsområde.

Propositionen

I propositionen redovisas regeringens förslag till statsbudget för budgetåret 1998 samt förslag till utgiftstak för åren 1998–2000 fördelat på de av riksdagen fastställda utgiftsområdena och socialförsäkringssektorn vid sidan om statsbudgeten.

Regeringen föreslår att riksdagen beslutar om fördelning av utgifterna för budgetåret 1998 på utgiftsområden i enlighet med vad den anfört i propositionen (avsnitt 4.5.3, tabell 4.10).

Regeringen föreslår också att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för budgetåren 1999 och 2000 som riktlinjer för regeringens budgetarbete (avsnitt 4.5.3, tabell 4.10).

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Utgiftsområdet omfattar merparten av statens utgifter för vård och omsorg, utgifter för flertalet myndigheter under Socialdepartementet, bidrag till organisationer samt vissa stimulans- och utvecklingsbidrag inom det sociala området samt stöd till sektorsforskningen.

Statens utgifter inom området utgör endast en liten del av de samlade offentliga utgifterna för hälso- och sjukvård och social omsorg, eftersom dessa verksamheter i första hand är en angelägenhet för kommuner och landsting.

Den största utgiftsposten inom området är anslaget för sjukvårdsförmåner som omfattar utgifter för läkemedel, tandvård samt vissa ersättningar till

sjukvårdshuvudmannen. Utgifterna för år 1998 och framåt beräknas bli lägre än vad som antagits tidigare till följd av de förändringar i läkemedelsförmånen som genomfördes 1 januari 1997.

Kostnaderna för assistansersättningen beräknas bli högre än vad som tidigare antagits då personkretsen fortsätter att öka liksom antalet genomsnittliga timmar med assistans per person. Ytterligare resurser avsätts därför till assistansersättningen.

Ramen för utgiftsområdet föreslås för år 1998 till 22 500 miljoner kronor och beräknas för år 1999 till 24 360 miljoner kronor och för år 2000 till 25 602 miljoner kronor.

Motionerna

Enligt *motion Fi206 av Carl Bildt m.fl. (m)* bör riksdagen till utgiftsområde 9 för budgetåret 1998 fördela 20 280 452 000 kr eller 2 218 548 000 kr mindre än enligt regeringens budgetförslag. Vidare bör 21 441 miljoner kronor beräknas för budgetåret 1999 och 22 383 miljoner kronor för budgetåret 2000, vilket innebär 2 919 respektive 3 219 miljoner kronor lägre än regeringens förslag (*yrkandena 4 och 5*). Motionärerna vill genom administrativa förändringar minska utgifterna för tandvårdsförsäkringen. Vidare anser de att läkemedelsförmånen bör tas över av staten och en frivillig läkemedelsförsäkring införas. Detta skulle innebära besparingar för staten på 4,1 miljarder kronor. Motionärerna avvisar regeringens förslag till neddragning av anslaget till insatser mot aids liksom förslaget att minska bidraget till handikapporganisationernas rekreationsanläggningar. Motionärerna anser att anslaget för kostnader för statlig assistansersättning bör tillföras ytterligare 1 700 miljoner kronor och att rätt till personlig assistans under skoltid och vid vistelse på dagcenter skall återinföras. Schabloniseringen av assistansersättningen bör tas bort, och finansieringsansvaret för de 20 första assistanstimmarna per vecka bör återföras till försäkringskassan för den som har rätt till mer än 20 timmar per vecka. Personer med funktionshinder bör kunna erhålla särskilt bostadsstöd så att de får möjlighet att bo kvar i handikappanpassade lägenheter. För detta föreslår motionärerna ett nytt anslag på 100 miljoner kronor. Slutligen vill motionärerna avsätta 300 miljoner kronor under ett särskilt anslag till stimulansbidrag till kommunerna för att möjliggöra att även de psykiskt sjuka skall få assistans.

I *motion Fi218 av Olof Johansson m.fl. (c)* hemställs att riksdagen för budgetåret 1998 beslutar om fördelning av utgifterna på utgiftsområden i enlighet med förslagen i proposition 1997/98:1 (*yrkande 2*). Motionärerna anför att de i särskilda motioner om folkhälsan, hälso- och sjukvården, äldreomsorgen, tandvårdsförsäkringen och handikappolitiken presenterat inriktningen för utgiftsområdet.

Enligt *motion Fi212 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)* bör ramen för utgiftsområde 9 för budgetåret 1998 fastställas till 23 915 miljoner kronor. För budgetåret 1999 beräknas ramen till 25 775 miljoner kronor och för budgetåret 2000 till 27 017 miljoner kronor. Förslagen innebär att ramen utökas med 1 415 miljoner kronor per år (*yrkandena 3 och 4*). Motionärerna anser att

bristerna i vården måste lösas och ser därmed regeringens förslag om ytterligare 4 miljarder kronor årligen åren 1999–2000 som nödvändigt. Därutöver krävs mycket medvetna prioriteringar av kärnverksamheterna i kommuner och landsting, anför de. Inom utgiftsområde 9 föreslår de ökade resurser till handikappolitiken.

Enligt *motion Fi220 av Johan Lönnroth m.fl. (v)* bör ytterligare 1 339 miljoner kronor tillföras utgiftsområde 9 för budgetåret 1998, varvid taket för utgiftsområdet skulle bli 23 839 miljoner kronor (*yrkande 4*). Motionärerna har inte tagit ställning till den preliminära fördelningen på utgiftsområdet för budgetåren 1999 och 2000. Motionärerna vill ha en ny konstruktion av tandvårdsförsäkringen och avsätter ytterligare resurser för detta liksom för utveckling av hjälpmedelsservicen. De anser att pensionärer skall få frikort för medicindelen i högkostnadsskyddet och avsätter 465 miljoner kronor för detta. De vill förstärka anslaget till patientförsäkringen och avsätta medel till rökavvänjningsmedel för dem som vill sluta röka under kontrollerade former samt förstärka anslaget för insatser mot aids. Kommunernas arbete på psykiatriområdet föreslås förstärkas med 50 miljoner kronor. På handikappområdet avvisar de neddragningen av bidraget till handikapporganisationernas rekreationsanläggningar och avsätter ytterligare resurser till ett förbättrat bilstöd för funktionshindrade. De anser att assistansersättningen skall vara en statlig angelägenhet och att Handikappombudsmannen skall ges resurser för att kunna föra processer i enskilda mål. Även Barnombudsmannen bör ges denna möjlighet. Slutligen anser motionärerna att bidraget till ungdomsvård och missbrukarvård bör förstärkas liksom bidraget till organisationer.

Enligt *motion Fi219 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp)* bör till utgiftsområde 9 för budgetåret 1998 anvisas 23 177 miljoner kronor och den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområdet för budgetåren 1999 och 2000 beräknas till 25 037 miljoner kronor respektive 26 279 miljoner kronor. Detta innebär en ökning med 677 miljoner kronor för vardera av åren (*yrkandena 19 och 20*). Motionärerna anser att tandvårdsförsäkringen bör återgå till de ersättningsregler som gällde före 1 oktober 1997. Statens institutionsstyrelse bör få ytterligare anslag för att kunna sänka avgifterna gentemot kommunerna. Vidare föreslås bl.a. bidrag för insatser för hemlösa och ökade informationsinsatser i skolorna kring tobaken.

Enligt *motion Fi215 av Alf Svensson m.fl. (kd)* bör ramen för utgiftsområde 9 för budgetåret 1998 fastställas till 23 735 miljoner kronor. För budgetåret 1999 beräknas ramen till 25 595 miljoner kronor och för budgetåret 2000 till 26 837 miljoner kronor. Förslagen innebär att ramen utökas med 1 235 miljoner kronor per år (*yrkandena 2 och 3*). Motionärerna anser att egenavgifterna i sjuk- och tandvårdsförsäkringen är för höga och vill ha en översyn i syfte att slå samman dessa i en försäkring. De vill avsätta extra medel för att förbättra högkostnadsskyddet för mediciner och anser att assistansreformen skall utvecklas och inte stramas åt. Vidare vill de anvisa ytterligare medel till missbrukarvården.

Utskottet delar regeringens uppfattning att välfärdens kärna bör utvecklas och nya resurser i första hand tillföras skolan, vården och omsorgen om äldre och barn. Den kommunala sektorn förstärks med 8 miljarder kronor för år 1998 i enlighet med den ekonomiska vårpropositionen. Utskottet noterar vidare med tillfredsställelse att regeringen i budgetpropositionen föreslår att ytterligare 4 miljarder kronor tillförs sektorn såväl år 1999 som år 2000 i en nivåhöjande satsning. Dessa satsningar gör att kommuner och landsting får möjlighet att förbättra kvaliteten i vården och omsorgen. Utskottet har tidigare uttalat att den enskilde skall kunna vara förvissad om att i utsatta situationer, vid sjukdom, skada och ålderdom få den vård, omsorg, bemötande och respekt som kännetecknar ett välfärdssamhälle. De uppgifter som under senare tid kommit fram om brister i äldreomsorgen är därför oroande. Vården och omsorgen måste vara ett prioriterat område även i framtiden. Omvårdnaden och bemötandet bör förbättras. En ökad delaktighet för brukare och personal kan, enligt utskottet, bidra till snabba förbättringar av omsorgen. För att åstadkomma en god kvalitet i vården och omsorgen är det vidare angeläget att personalen ges möjlighet till kompetensutveckling.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att utgiftsområde 9 tillförs ytterligare 1 063 miljoner kronor jämfört med förslaget i den ekonomiska vårpropositionen. Antalet personer med funktionshinder som beviljas ersättning för personlig assistans ökar, enligt regeringen, varje månad liksom antalet beviljade assistansstimmar per vecka. För att möta den beräknade utgiftsökningen av kostnaderna för de personliga assistenterna avsätts 900 miljoner kronor. Utskottet instämmer i regeringens förslag. Riksdagen har sedan reformen infördes vid flera tillfällen beslutat om justeringar i reformen och om ytterligare resurser eftersom reformen var underfinansierad från början. De regeljusteringar som genomförts och det ytterligare resurstillskott som nu föreslås bör ge möjlighet till en stabilare utveckling av assistansreformen framöver.

Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag om en ram för utgiftsområde 9 om 22 500 miljoner kronor för budgetåret 1998 och motion Fi218 (c) yrkande 2 och avstyrker motionerna Fi206 (m) yrkande 4, Fi212 (fp) yrkande 3, Fi220 (v) yrkande 4, Fi219 (mp) yrkande 19 och Fi215 (kd) yrkande 2 i denna del.

Utskottet tillstyrker även den preliminära fördelningen av utgifterna för budgetåren 1999 och 2000 såvitt gäller utgiftsområde 9 och avstyrker motionerna Fi206 (m) yrkande 5, Fi212 (fp) yrkande 4, Fi219 (mp) yrkande 20 och Fi215 (kd) yrkande 3.

Stockholm den 23 oktober 1997

På socialutskottets vägnar

Sten Svensson

I beslutet har deltagit: Sten Svensson (m), Ingrid Andersson (s), Rinaldo Karlsson (s), Hans Karlsson (s), Christina Pettersson (s), Liselotte Wågö (m), Marianne Jönsson (s), Roland Larsson (c), Conny Öhman (s), Leif Carlson (m), Barbro Westerholm (fp), Mariann Ytterberg (s), Stig Sandström (v), Birgitta Wichne (m), Thomas Julin (mp), Chatrine Pålsson (kd) och Elisebeht Markström (s).

Avvikande meningar

1. Sten Svensson, Liselotte Wågö, Leif Carlson och Birgitta Wichne (alla m) anför:

Inledningsvis anser vi att regeringens förslag att tillföra kommunsektorn ytterligare 4 miljarder kronor per år för åren 1999 och 2000 inte bara är en otillräcklig utan också felaktig väg att gå för att åstadkomma en nödvändig förnyelse av den kommunala sektorn. Statens viktigast uppgift är i stället att genomföra en omfattande avreglering av den kommunala sektorn.

För utgiftsområde 9 anser vi i likhet med motion Fi206 (m) att väsentliga besparingar kan göras genom administrativa förändringar av tandvårdsförsäkringen och genom införandet av en läkemedelsförsäkring. Vi avvisar regeringens förslag att minska insatserna mot aids liksom förslaget att minska bidraget till handikapporganisationernas rekreationsanläggningar. Vi anser vidare att assistansreformen skall återställas. Rätten till personlig assistent under skoltid och vid vistelse på dagcenter bör återinföras. Schabloniseringen av ersättningen bör tas bort och ersättning utgå för faktiska kostnader. Vidare bör beslutet om att kommunerna skall ha finansieringsansvaret för de 20 första assistanstimmarna per vecka rivas upp och ansvaret återgå till staten. För detta bör ytterligare 1700 miljoner kronor anvisas.

Vi anser vidare att ett särskilt bostadsstöd för personer med funktionshinder bör inrättas för att underlätta för dem att bo kvar i handikappanpassade bostäder. Slutligen bör ett särskilt stimulansbidrag till kommunerna införas för att möjliggöra att även psykiskt sjuka får assistans.

Vi anser att riksdagen med bifall till motion Fi206 (m) yrkande 4 och med anledning av propositionen och med avslag på motionerna Fi218 (c) yrkande 2, Fi212 (fp) yrkande 3, Fi220 (v) yrkande 4, Fi219 (mp) yrkande 19 och Fi215 (kd) yrkande 2 i denna del bör minska ramen för utgiftsområde 9 till 20 281 miljoner kronor. Enligt vår mening bör riksdagen med bifall till motion Fi206 (m) yrkande 5 och med anledning av propositionen och med avslag på motionerna Fi212 (fp) yrkande 4, Fi219 (mp) yrkande 20 och Fi215 (kd) yrkande 3 i denna del godkänna en preliminär fördelning vad avser utgiftsområde 9 om 21 441 miljoner kronor för år 1999 och om 22 383 miljoner kronor för år 2000.

2. Barbro Westerholm (fp) anför:

Alla, oavsett inkomst och livssituation, skall ha rätt till god vård och omsorg. Jag oroas därför av de alltmer uppenbara bristerna inom äldreomsorgen, de växande köerna inom vården och den ökande klyftan mellan behov och resurser till vården som HSU 2000 visat på. De extra resurserna på 4 miljarder kronor för år 1999 och 2000 behövs därför. De behövs för att

stoppa uppsägningarna av personal och för att förbättra kvaliteten inom vården och omsorgen. Enligt min mening krävs det ytterligare insatser utöver detta för att åstadkomma en värdig vård. Det krävs ett växande skatteunderlag och det krävs nytänkande och omprioriteringar inom kommuner och landsting. Sjukvården bör tillföras resurser genom s.k. finansiell samordning. Ett särskilt statsbidrag för att realisera rätten till eget rum bör också införas och högkostnadsskyddet förstärkas.

Inom utgiftsområde 9 anser jag att prioritet bör ges att återställa de regler som ursprungligen gällde för rätten till personlig assistans. Assistentens insatser i skolarbetet och i barnomsorgen bör utvecklas. Schabloniseringen av ersättningen bör upphöra och den funktionshindrade ersättas för sina faktiska kostnader för assistansen. Staten bör vidare återta finansieringsansvaret även för de 20 första timmarna av assistanstiden per vecka. 1 415 miljoner kronor bör avsättas utöver den av regeringen föreslagna ramen för utgiftsområde 9.

Jag anser att riksdagen med bifall till motion Fi212 (fp) yrkande 3 och med anledning av propositionen och med avslag på motionerna Fi206 (m) yrkande 4, Fi218 (c) yrkande 2, Fi220 (v) yrkande 4, Fi219 (mp) yrkande 19 och Fi215 (kd) yrkande 2 i denna del bör öka ramen för utgiftsområde 9 till 23 915 miljoner kronor. Enligt min mening bör riksdagen med bifall till motion Fi212 (fp) yrkande 4 och med anledning av propositionen och med avslag på motionerna Fi206 (m) yrkande 5, Fi219 (mp) yrkande 20 och Fi215 (kd) yrkande 3 godkänna en preliminär fördelning vad avser utgiftsområde 9 om 25 775 miljoner kronor för år 1999 och om 27 017 miljoner kronor för år 2000.

3. Stig Sandström (v) anför:

Jag anser att ytterligare resurser måste satsas på vården, omsorgen och skolan och att detta kan göras genom att resurser förs över från passivt understöd till aktivt arbete inom vård, omsorg och skola. Endast med fler människor i arbete kan vi trygga vår gemensamma välfärd.

Inom utgiftsområde 9 bör ytterligare resurser avsättas för att höja kvaliteten och förbättra samhällets stöd till personer med sjukvårds- eller omvårdnadsbehov. Tandvårdsförsäkringen behöver tillföras resurser för att möjliggöra en god bastandvård. Hjälpmedelsservicen till funktionshindrade behöver utvecklas. Ett frikort bör införas för pensionärer avseende medicindelen i högkostnadsskyddet. Patienternas rättssäkerhet bör stärkas. Resurser bör vidare avsättas för rökavvänjningsmedel för personer som vill sluta röka under kontrollerade former. Jag anser att insatserna mot aids måste förstärkas och att kommunerna behöver ytterligare stöd för att klara psykiatireformen. Stödet till handikapprörelsens rekreationsgårdar får inte minskas. Bilstödet bör förstärkas så att anpassningsbidrag kan utgå i större omfattning. Assistentersättningen bör vara ett statligt ansvar. Såväl Handikappombudsmannen som Barnombudsmannen bör ges möjlighet att föra processer i enskilda mål. Statens institutionsstyrelse bör vidare få ökat bidrag för att ge unga omhändertagna en adekvat och differentierad vård. Slutligen anser jag att staten bör stödja verksamheten vid Kilen och Roks kvinnojourverksamhet.

Med anledning av det ovan sagda anser jag att riksdagen med bifall till motion Fi220 (v) yrkande 4 och med anledning av propositionen och med avslag på motionerna Fi206 (m) yrkande 4, Fi218 (c) yrkande 2, Fi212 (fp) yrkande 3, Fi219 (mp) yrkande 19 och Fi215 (kd) yrkande 2 i denna del bör öka ramen för utgiftsområde 9 till 23 839 miljoner kronor. Enligt min mening bör riksdagen inte nu ta ställning till den preliminära fördelningen på utgiftsområdena för budgetåren 1999 och 2000. Jag anser att riksdagen bör avslå propositionen i denna del och motionerna Fi206 (m) yrkande 5, Fi212 (fp) yrkande 4, Fi219 (mp) yrkande 20 och Fi215 (kd) yrkande 3.

4. Thomas Julin (mp) anför:

Jag anser att regeringens förslag om förstärkning av anslaget till kommuner och landsting är bra, men det innebär inte några förbättringar utan endast att försämringarna inom den hårt ansträngda vården, äldreomsorgen och grundskolan blir mindre än vad som annars varit fallet. Ytterligare förbättringar måste göras för kommuner, landsting och de grupper som har de minsta ekonomiska marginalerna.

Utgiftsområde 9 behöver ytterligare resurser. Tandvård får inte bli en klassfråga. Försämringen av tandvårdsförsäkringen som trädde i kraft den 1 oktober 1997 bör därför upphävas. Jag avvisar besparingen på handikapporganisationernas rekreationsanläggningar. Barnombudsmannen bör ges förstärkta resurser för att utveckla sitt angelägna arbete med att granska barns situation och Socialstyrelsen bör ges resurser att utveckla familjerådslag. Kommunerna får inte av ekonomiska skäl avstå från angelägen vård för missbrukare. Statens institutionsstyrelse bör därför tillföras ytterligare 94 miljoner kronor så att avgifterna kan sänkas. Vidare anser jag att ett särskilt bidrag till projekt för hemlösa bör införas och att kommuner och landsting bör samverka i utvecklandet av boendeformer, behandlingsinsatser och uppsökande verksamhet för hemlösa. Slutligen oroas jag av den tilltagande rökningen bland främst unga kvinnor. Ytterligare resurser måste till för att bl.a. "A non-smoking generation" skall kunna utveckla och fullfölja sitt nödvändiga upplysningsarbete riktat mot skolor.

Jag anser att riksdagen med bifall till motion Fi219 (mp) yrkande 19 och med anledning av propositionen och med avslag på motionerna Fi206 (m) yrkande 4, Fi218 (c) yrkande 2, Fi212 (fp) yrkande 3, Fi220 (v) yrkande 4 och Fi215 (kd) yrkande 2 i denna del bör öka ramen för utgiftsområde 9 till 23 177 miljoner kronor. Enligt min mening bör riksdagen med bifall till motion Fi219 (mp) yrkande 20 och med anledning av propositionen och med avslag på motionerna Fi206 (m) yrkande 5, Fi212 (fp) yrkande 4 och Fi215 (kd) yrkande 3 i denna del godkänna en preliminär fördelning vad avser utgiftsområde 9 om 25 037 miljoner kronor för år 1999 och om 26 279 miljoner kronor för år 2000.

5. Chatrine Pålsson (kd) anför:

Jag anser att kommunsektorn behöver förstärkas ytterligare fram till år 2000 utöver vad regeringen föreslagit, eftersom antalet äldre ökar, samtidigt som sjukvårdsköerna har vuxit de senaste åren.

Inom utgiftsområde 9 behöver en översyn göras för att samordna sjuk- och tandvårdsförsäkringen. Kortsiktigt bör de ersättningsregler som gällde före 1

oktober 1997 återinföras. Högkostnadsskyddet för mediciner behöver sänkas och den fria listan återinföras. Assistansreformen måste utvecklas vidare, varför ytterligare resurser bör anvisas. Slutligen bör missbrukarvården vara ett prioriterat område och därför tillföras ytterligare 20 miljoner kronor.

Jag anser att riksdagen med bifall till motion Fi215 (kd) yrkande 2 och med anledning av propositionen och med avslag på motionerna Fi206 (m) yrkande 4, Fi218 (c) yrkande 2, Fi212 (fp) yrkande 3, Fi220 (v) yrkande 4 och Fi219 (mp) yrkande 19 i denna del bör öka ramen för utgiftsområde 9 till 23 735 miljoner kronor. Enligt min mening bör riksdagen med bifall till motion Fi215 (kd) yrkande 3 och med anledning av propositionen och med avslag på motionerna Fi206 (m) yrkande 5, Fi212 (fp) yrkande 4 och Fi219 (mp) yrkande 20 i denna del godkänna en preliminär fördelning vad avser utgiftsområde 9 om 25 595 miljoner kronor för år 1999 och om 26 837 miljoner kronor för år 2000.